

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «МОЯ МАЙБУТНЯ ПРОФЕСІЯ»

Основний рівень навчання

«Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України», протокол №3 від 29.12.2015

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Проблема визначення подальшого життєвого шляху, здійснення усвідомленого вибору майбутньої професії і сфери трудової діяльності є актуальною для старшокласників. Тому перед навчальними закладами постає завдання зі створення умов, які б сприяли формуванню професійної спрямованості та здійсненню обґрунтованого вибору майбутньої професії старшокласниками. Значна роль у вирішенні цього завдання належить гуртковій роботі, яка дозволяє ознайомити дітей із світом сучасних професій, дослідити власні психологічні особливості та якості, порівняти їх з вимогами певної професії, випробувати власні сили у практичній діяльності.

Реалізація навчальної програми у позашкільному навчальному закладі дає можливість збільшити час на практичне застосування отриманих вихованцями знань та проведення професійних проб як у межах самого позашкільного навчального закладу, так і в установах, організаціях, на виробництві.

Навчальна програма «Вибір майбутньої професії» є логічним продовженням чинних програм курсів за вибором, що розроблені для загальноосвітніх навчальних закладів: «Моя майбутня професія: правила вибору» (курс за вибором для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (52 год.), авт. колектив: В. Г. Панок, О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук), «Моя майбутня професія: шлях до успіху» (курс за вибором для учнів 10 (11)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (52 год.), авт. колектив: В. Г. Панок, О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук), «Побудова кар'єри» (комплекс навчальних програм (9, 17, 35, 70 год.), автори: О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук, О. М. Пархоменко, З. В. Охріменко, М. В. Лузан).

Навчальна програма «Вибір майбутньої професії» реалізується у гуртку соціально-реабілітаційного напрямку та спрямована на вихованців віком від 14 до 17 років.

Мета програми – формування професійної орієнтації старшокласників та їхня підготовка до обґрунтованого вибору майбутньої професії в умовах позашкільного навчального закладу.

Основні завдання:

надати знання щодо принципів та механізму вибору майбутньої професії;
створити умови для вивчення та осмислення власних професійних можливостей, здібностей, інтересів та нахилів;

сформувати вміння орієнтуватися в інформації, приймати обґрунтовані рішення;

надати можливість здійснити професійні проби в різноманітних видах діяльності;

виховати ціннісне ставлення до праці, почуття патріотизму та готовність працювати на благо України.

Навчальна програма передбачає 1 рік навчання за основним рівнем – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень.

Під час навчання рекомендуємо поряд з традиційними методами профорієнтаційної роботи (бесіда, профконсультація) використовувати активізуючі методики, що спрямовані на формування у вихованців інтересу до побудови успішної кар'єри. Це можуть бути профорієнтаційні, моделюючі, бланкові, карткові ігри та вправи, профорієнтаційні задачі та ситуації, опитувальники, тренінгові заняття, професіографічні дослідження тощо. У змісті програми передбачено створення презентацій за різними темами, така робота може здійснюватися вихованцями гуртка як індивідуально, так і в групах.

Значну увагу під час навчання слід приділити організації та проведенню зустрічей з представниками певних професій, під час яких вихованці зможуть отримати відповіді щодо соціально-економічних, технологічних та психологічних особливостей професії, професіографічних екскурсій, метою яких є ознайомлення старшокласників з особливостями професії в умовах конкретного виробничого процесу або професійної діяльності людей.

За результатами проведених зустрічей та екскурсій вихованці готують звіти (індивідуальні або групові), у яких висвітлюють такі аспекти: загальні відомості про професію, характеристика процесу праці, санітарно-гігієнічні умови, вимоги до фізичної, психологічної та професійної підготовки особистості. За таким планом будуються і професіографічні дослідження, які передбачають самостійний пошук інформації про певні професії.

Окремим видом навчальної діяльності є професійні проби. Для їхньої організації можна використовувати можливості позашкільного навчального закладу, долучати батьків, громадськість, налагоджувати стосунки з найближчими організаціями, установами, виробництвом. Результатом професійних проб має стати уявлення вихованців гуртка про конкретну професію або групу професій, співвідношення себе із професією та усвідомлення шляхів особистісного зростання задля досягнення професійної мети.

На першому занятті слід за допомогою діагностичних методик виявити особливості самооцінки, професійної спрямованості та наявності професіональних планів у вихованців гуртка, що допоможе педагогу спланувати свою роботу, більш конкретно сформулювати цілі та завдання, обрати форми та методи роботи.

Аналогічна діагностика, проведена наприкінці навчання, дасть можливість побачити результативність та ефективність навчання кожного вихованця.

Навчання у гуртку не потребує від вихованців початкової підготовки та спеціальних знань й вмінь. Навчальний матеріал програми адаптований до занять з вихованцями різного віку та рівня підготовленості.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з\п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	2	-	2
2	Світ професій	2	4	6
3	Сучасний ринок праці	6	8	14
4	Індивідуально-психологічні особливості особистості	6	10	16
5	Інтереси, здібності, нахили особистості	4	10	14
6	Класифікація професій	8	10	18
7	Вибір професії	6	8	14
8	Професійний план	2	4	6
9	Професіограма	2	4	6
10	Здоров'я та вибір професії. Професійна придатність	2	4	6
11	Стратегія пошуку і отримання роботи	6	10	16
12	Професійні проби	2	20	22
13	Підсумок	-	4	4
	Разом	48	96	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Мета, завдання та очікуваний результат навчання за програмою «Мій професійний вибір». Правила поведінки в колективі. Правила безпеки. Організаційні питання.

2. Світ професій (6 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення професії. Закономірності виникнення професій. Сучасні професії на ринку праці. Професії майбутнього.

Практична частина. Створення презентацій «Екскурс в історію однієї професії», «Сучасні професії», «Вакансії майбутнього».

Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

3. Сучасний ринок праці (14 год.)

Теоретична частина. Закономірності, тенденції та принципи формування ринку праці. Попит та пропозиція на ринку праці. Зайнятість населення, причини виникнення та наслідки безробіття. Сучасний ринок праці в Україні, світі. Потреби регіонального ринку праці.

Законодавство України про працю, зайнятість населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Кодекс законів про працю України. КЗпП України про організацію праці дітей та підлітків.

Державне регулювання ринку праці. Суб'єкти державного регулювання ринку праці в Україні. Державна служба зайнятості України, структура, завдання, функції та основні напрями діяльності. Рекрутингові агенції, правила вибору кадрового агентства (позиція агентства в публічних рейтингах, кількість вакансій, джерела і методи пошуку персоналу (вакансій), методики відбору кандидатів, гарантійні зобов'язання, відповідність якості послуг їх вартості).

Практична частина. Пошук рекрутингових агенцій, аналіз інформації із врахуванням правил вибору кадрового агентства.

Екскурсія до центру зайнятості/рекрутингового агентства. Підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії за темами: «Послуги, які можна отримати у Державній службі зайнятості України/рекрутингового агентства», «Які проблеми допоможуть вирішити спеціалісти служби зайнятості/рекрутингового агентства», «Сучасний стан ринку праці міста (регіону)», «Актуальні професії на ринку праці міста (регіону)».

4. Індивідуально-психологічні особливості особистості (16 год.)

Теоретична частина. Індивідуально-психологічні особливості людини. Темперамент та характер. Типи темпераменту, характеру. Вплив індивідуальних особливостей на вибір професії.

Пам'ять, увага, уява. Значення індивідуальних особливостей при виборі професії. Способи розвитку пам'яті, уваги, уяви.

Комунікабельність. Комунікативність. Роль комунікації та комунікабельності у професійній діяльності. Стратегія і тактика ділового спілкування. Способи комунікативного впливу: навіювання, переконування, наслідування, вплив свого настрою на оточуючих.

Практична частина. Визначення власного типу темпераменту, особливостей пам'яті, уваги. Вправи на розвиток пам'яті, уваги, уяви.

Рольові ігри на відпрацювання тактики ділового спілкування.

Установлення відповідності власного психологічного портрету обраній професії.

Професіографічне дослідження, самостійний пошук інформації про певну професію, складання професіограми / Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

5. Інтереси, здібності, нахили особистості (14 год.)

Теоретична частина. Структура, види, рівні розвитку здібностей. Інтереси і нахили, їхня роль у виборі професії. Загальні і спеціальні здібності. Способи розвитку інтересів, нахилів, здібностей.

Самоосвіта й саморозвиток. Мотиви самоосвіти й саморозвитку. Види самоосвітньої діяльності. Програма самоосвіти й саморозвитку, шляхи її реалізації.

Практична частина. Визначення власних інтересів, нахилів, здібностей.

Установлення відповідності власних інтересів, нахилів, здібностей обраній професії.

Складання програм самоосвіти й саморозвитку, презентація програм.

Професіографічне дослідження, самостійний пошук інформації про певну професію, складання професіограми.

6. Класифікація професій (18 год.)

Теоретична частина. Сфери професійної діяльності: виробнича, громадська, бізнес, освіта, сфера обслуговування та ін.

Класифікація професій за метою праці (гностичні, перетворюючі, пошукові). Класифікація професій за засобами праці (праця ручна, механізована, автоматизована, з використанням функціональних можливостей організму).

Класифікація професій за предметом праці. Професії типу «людина – людина», «людина – техніка», «людина – знакова система», «людина – художній образ», «людина – природа». Предмет, знаряддя, умови та специфіка професій кожного типу, вимоги професії до людини.

Піраміда класифікації професій.

Практична частина. Визначення нахилів, здібностей, необхідних для професій кожного із типів.

Складання власної формули професії з використанням піраміди класифікації професій.

Професіографічне дослідження, самостійний пошук інформації про певну професію, складання професіограми / Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

7. Вибір професії (14 год.)

Теоретична частина. Значення правильного вибору професії для особистості та суспільства. Життєвий, особистісний, професійний успіх.

Формула вибору професії: «хочу», «можу», «треба». Типові помилки у виборі професії. Наслідки помилкового професійного вибору для особистості та суспільства.

Фактори вибору професії (позиція старших членів родини, позиція друзів, позиція вчителів, матеріальне і соціальне становище сім'ї, особисті професійні плани, рівень претензій на суспільне визнання, інформованість, здібності та схильності особистості).

Практична частина. Створення презентацій «Професіонал». Визначення складових успіху обраної особи, її внесок у розвиток суспільства, ознаки особистісного зростання.

Складання власної формули вибору професії, її представлення та захист. Виконання вправи «Неправильний вибір».

Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

8. Професійний план (6 год.)

Теоретична частина. Професійний план, структура, шляхи реалізації плану. Шість кроків вибору професії (знайомство зі світом професій; вибір професії, вивчення особистих психофізіологічних особливостей; професійна проба; вибір запасного варіанта; порада з батьками, фахівцями).

Практична частина. Складання власного професійного плану, визначення кроків його реалізації.

Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

9. Професіограма (6 год.)

Теоретична частина. Призначення та функції професіограми. Структура професіограми. Психограма професії. Професіографічне дослідження. Порядок проведення професіографічного дослідження: загальні відомості про професію, характеристика процесу праці, санітарно-гігієнічні умови, вимоги до фізичних, психологічних якостей та професійної підготовки особистості.

Практична частина. Ознайомлення з професіограмами професій сучасного ринку праці.

Професіографічне дослідження, самостійний пошук інформації про певну професію, складання професіограми / Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

10. Здоров'я та вибір професії. Професійна придатність (6 год.)

Теоретична частина. Професійна придатність особистості. Вимоги професії до здоров'я людини. Протипоказання до вибору професії. Відповідність змісту й умов праці фізичним, соціальним та розумовим можливостям людини. Професійні захворювання. Шляхи зміцнення здоров'я.

Практична частина. Установлення відповідності стану здоров'я обраній професії.

Професіографічне дослідження, самостійний пошук інформації про певну професію, складання професіограми / Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

11. Стратегія пошуку і отримання роботи (16 год.)

Теоретична частина. Способи пошуку роботи, їх порівняльна характеристика. Стратегії «Навпаки», «Пошук прихованого», «Мешканці мережі». Телефонний пошук роботи, стратегія і тактика розмов, правила

телефонного спілкування з потенційним роботодавцем. План дій з пошуку роботи (складання образу бажаної роботи, розміщення резюме, моніторинг вакансій, моніторинг вірогідних місць працевлаштування, телефонні розмови, співбесіди).

Основні вимоги та структура резюме, супровідного листа, портфоліо кар'єрного просування. Методика складання резюме, супровідного листа та створення портфоліо.

Співбесіда з потенційним роботодавцем. Типи співбесід. Підготовка до співбесіди (пошук інформації про організацію, підготовка копій документів, імена осіб, які можуть дати рекомендацію). Зовнішній вигляд, манера поведінки та спілкування. Аналіз результативності співбесіди. Причини, з яких не приймають на роботу.

Практична частина. Підготовка плану дій з пошуку роботи.

Складання та презентація персонального резюме, супровідного листа, портфоліо кар'єрного просування.

Складання плану підготовки до співбесіди. Рольові ігри «Підбір персоналу», «Прийом на роботу», «Телефонна розмова з потенційним роботодавцем».

Професіографічне дослідження, самостійний пошук інформації про певну професію, складання професіограми / Професіографічна екскурсія, підготовка звіту про отримані знання під час екскурсії.

12. Професійні проби (22 год.)

Теоретична частина. Професійні проби: особливості, завдання, очікуваний результат.

Практична частина. Професійні проби. Заняття у відділеннях позашкільного навчального закладу. Діяльність на підприємствах, в установах, організаціях, закладах. Професіографічні екскурсії. Виконання проекту «Мій шлях до омріяної професії».

13. Підсумок (4 год.)

Практична частина. Презентація проектів «Мій шлях до омріяної професії». Підбиття підсумків навчання за програмою «Вибір майбутньої професії».

ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Вихованці мають знати:

поняття: темперамент, характер, тип особистості, мислення, пам'ять, увага, уява, комунікабельність, інтереси, здібності тощо;

закономірності, принципи формування ринку праці, причини та наслідки безробіття;

функції держави на ринку праці, законодавство України з питань праці та зайнятості;

класифікацію професій, основні сфери професійної діяльності;

основні принципи пошуку професії.

Вихованці мають вміти:

визначати особливості характеру, темпераменту, типу особистості, пізнавальні інтереси, здібності тощо;

орієнтуватися в основних законодавчих актах з питань трудового права України;

класифікувати професії за змістом, умовами і результатами праці;

здійснювати самостійний професіографічний пошук;

складати й аналізувати власний професійний план;

мотивувати власний професійний вибір;

застосовувати правила пошуку роботи;

Вихованці мають набути досвід:

планування кар'єри;

пошуку роботи;

професійної діяльності у різних галузях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева А. В. Особливості сприйняття людиною ситуації довготривалого безробіття: гендерний аспект / В кн. Технологія профорієнтаційної роботи з безробітними, які тривалий час перебувають на обліку в державній службі зайнятості – К.: ІПК ДСЗУ, 2011. – С 24-80.

2. Гладкова В. М. Профорієнтація: Навч. посіб.- Львів:Новий світ, 2007.- С. 9-31.

3. Єдина технологія надання соціальних послуг центрами зайнятості України: науково-дослідна робота. Ю. М. Маршавін, Л. М. Фокас, Л. Є. Ляміна, Д. Ю. Маршавін. К. ІПК ДСЗУ, 2010. – 508 с.

4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. – М.: Академия, 2004. – 304 с.

5. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 536 с.

6. Максимчук Н. П. Основи психолого-педагогічної діагностики: навч. посіб. / Н. П. Максимчук. – Кам'янець-Поділ., 2002. – 51 с.

7. Методи психодіагностики в системі професійного відбору. Методичний посібник / Автор-укладач : В. В. Синявський; укладачі: В. Є. Скульська, М. А. Міропольська, Н. В. Ортікова / Під загальною редакцією В. В. Синявського. — Київ : ДСЗ, 2006. — 241 с.

8. Програма «Людина і світ професій» [для 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів] (35 год.) / О. В. Мельник, О. Л. Морін // Трудова підготовка в закладах освіти, 2009. – № 12. – С. 33 – 44.

9. Програма «Людина і світ професій» [для 9-х класів загальноосвітніх

навчальних закладів] (17 годин) / О. В. Мельник, Л. А. Гуцан // Трудова підготовка в закладах освіти, 2009. – № 11. – С. 34 – 41.

10. Програма «Людина і світ професій» [для 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів] (9 год.) / О. В. Мельник, І. І. Ткачук // Трудова підготовка в закладах освіти, 2009. – № 10. – С. 34 – 40.

11. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Людина і світ професій» [для 8–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів] (70 год.) / [І. Д. Бех (науковий консультант), О. В. Мельник, Л. А. Гуцан, О. Л. Морін, І. І. Ткачук, О. В. Скалько, С. М. Дятленко, М. Л. Шабдінов] // Трудове навчання. – К. : Вид. «Шкільний світ», 2010. – №5 (29). – С. 1 – 15.